„Krávy za auta“ – doplatí na to spotřebitel

Zemědělskou veřejností napříč Evropou otřáslo podepsání dohody mezi Evropskou unií a zeměmi jihoamerického uskupení MERCOSUR, která má usnadnit dovoz hovězího masa, drůbežího masa, kukuřice nebo cukru do Evropy. Tedy potravin dosahujících mnohem nižších standardů, než jsou ty evropské včetně českých. Smlouvě se již nyní přezdívá „krávy za auta“, protože působí jako prostředek k obětování zemědělství, aby se zachránil jiný obor – automotive. Ten, který sami bruselští úředníci svým Green Dealem dostali do fatálních problémů. Co to bude znamenat pro české zemědělce a je ještě šance přísun méně kvalitního zboží zarazit? O tom i dalších aktuálních tématech mluví v rozhovoru pro deník Právo prezident Agrární komory České republiky Jan Doležal.

■ Proč zemědělcům vadí jihoamerická obchodní dohoda?

Zemědělské profesní organizace napříč Evropou včetně Agrární komory ČR již varovaly před pokřivením evropského trhu a znevýhodněním domácích chovatelů a pěstitelů, kteří se tak ocitnou oproti jihoamerické produkci v horším konkurenčním postavení. Tamní zemědělci nedodržují tak přísné podmínky hospodaření, jako máme předepsány my v Evropě, navíc případné kontroly jsou z našeho pohledu jen velmi obtížně realizovatelné. Hrozí tak opakování neférové soutěže, jakou vyvolaly bezcelní dovozy z Ukrajiny. Situace, na kterou doplácejí v nízkých výkupních cenách zemědělci a v bezpečnosti potravin spotřebitel. Proti obchodní dohodě za současných podmínek mezi Evropskou unií a zeměmi MERCOSUR již masivně protestovali zemědělci ve Francii a další akce se chystají přímo v Bruselu. Nevylučujeme zapojení farmářů z Česka na některém z příštích protestů.

> Dohodou s Jižní Amerikou hrozí opakování neférové soutěže, jakou vyvolaly bezcelní dovozy z Ukrajiny

Zmíněná obchodní dohoda vyvolává i další otázky. Patří k nim zbytečné zvyšování uhlíkové stopy kvůli transportu zboží mezi kontinenty, kterou Evropská unie požaduje po svých farmářích naopak snižovat, produkční standardy jako již nepovolené přípravky na ochranu rostlin nebo GMO produkce, která je v EU téměř zakázána. Máme tak pocit, že EU na jedné straně nereálnými požadavky staví unijní zemědělce do nekonkurenceschopné pozice a na straně druhé fakticky podle hesla „co oči nevidí, to srdce nebolí“ outsourcuje zemědělskou produkci za oceán. Jen mezi lety 2005 a 2020 skončilo v EU 5,3 milionu farem. Covid, válka na Ukrajině a s tím spojená historicky vysoká inflace vstupů a propad cen tento trend ještě urychlily. MERCOSUR tak může být pro mnohé zemědělce posledním hřebíčkem do rakve jejich hospodaření.

■ Že zemědělci nechtějí na domácím trhu nespravedlivou konkurenci, je logické. Proč by ale měla smlouva vadit spotřebitelům? Třeba jihoamerické hovězí steaky jsou vyhlášené.

Z gastronomického hlediska možná. Rozdíl ale může být i v tom, že se na náš trh dostávají hlavně „prime cuts“, tedy ty nejlepší partie, jako je třeba květová špička nebo vysoký roštěnec. Navíc se nechávají cestou takzvaně

> Mezi lety 2005 a 2020 skončilo v Evropské unii 5,3 milionu zemědělských farem

vyzrát. To my ale umíme taky a garantuji vám, že na vyzrálém steaku z českých chovů si pochutnáte stejně nebo více než třeba na argentinském hovězím. Když se ale nebudeme bavit jen o chuti, ale o zdraví a pohodě zvířat, a hlavně spotřebitele, už je to jiný příběh. Začíná to krmivy, pokračuje léčením zvířat, běžné je tam užívání pro člověka karcinogenních růstových hormonů a zkrmování masokostních mouček. Ty zde byly zakázány před více než dvaceti lety v souvislosti s obavami před šířením BSE. Pohodu zvířat a jejich dobré životní podmínky během chovu, přepravy a porážky tam nikdo neřeší. Třeba porážky se mnohdy odehrávají na jatečných lodích na moři a odpad pak ekologicky likvidují žraloci.

V minulosti se například v Brazílii objevil korupční skandál týkající se tamní veterinární správy, která za úplatu přivírala oči nad salmonelou napadeným drůbežím masem, které putovalo do Evropy. V rostlinné výrobě se běžně používají pesticidy u nás dávno zakázané, v „ekologickém“ zemědělství se pak využívají genetické modifikace. V neposlední řadě může být velmi obtížné až skoro nemožné prokázat, že jihoameričtí zemědělci budou schopni plnit evropské nařízení proti odlesňování, které bylo nedávno odloženo o rok. Respektive, už máme informace, že oni to papírem s razítkem splnit dokážou, ale realitu nikdo nedohledá. U nás nepřípustné, a co se týče výrobních nákladů, pak naprosto nesrovnatelné.

Naše dozorové orgány pracují na vysoké úrovni, i když si někdy stěžujeme, že kontrol je příliš mnoho a jsou přísné. Nicméně díky tomu můžeme zaručit, že naše hovězí maso i další potraviny jsou velmi kvalitní a nepředstavují pro spotřebitele zdravotní riziko. To se o jihoamerické produkci říct nedá. Například v listopadu musel být zastaven dovoz hovězího masa do Evropské unie z Brazílie, protože se v této zemi používá v chovech hormon estradiol určený k řízení reprodukčního cyklu. Evropská unie jej považuje za karcinogen, navíc používání hormonů v chovech je zakázáno už od osmdesátých let. S tímto zjištěním nepřišli tamní dozorové orgány nebo dovozci, aby ho řešili, ale až nedávný audit Evropské unie.

Prezident Agrární komory ČR Jan Doležal. Komora bude apelovat na českou vládu, aby dohodu se zeměmi MERCOSUR v Jižní Americe v současné podobě odmítla ratifikovat, dokud nedojde ke sladění našich přísných pravidel s těmi jihoamerickými. Jenom tak bude zachována kvalita hovězího masa na českém trhu.

Foto archiv AK ČR

■ Dohoda byla za Evropskou unii už podepsaná, jde s tím ještě něco dělat?

K finálnímu schválení je nezbytná ratifikace na úrovni jednotlivých členských států a podle našich informací rozhodně není názor na přijetí dohody tak jednotný,

> MERCOSUR může být pro mnohé zemědělce posledním hřebíčkem do rakve jejich hospodaření

jak to mediálně vyznívá. V rámci Rady Evropské unie se tvoří koalice, která by mohla dosáhnout blokační menšiny. Proti jsou například Poláci nebo Francouzi, i když po vyslovení nedůvěry vládě vedené Michelem Barnierem může být pozice Francie jakožto největšího oponenta dohody oslabená. Blokaci zvažuje také Itálie. Aktivní se snaží být i evropská zemědělská nevládní organizace COPA-COGECA, kde je Agrární komora ČR členem. Postoj Agrární komory ČR je, že a priori neodmítáme obchodní kontakty s jihoamerickými státy, ale dohody musí být uzavřeny na férovém základě.

Jeden obor, zemědělství, nesmí být fakticky obětován, abychom zachránili druhý, tedy automotive, nota bene obor, který předtím sami bruselští úředníci svým Green Dealem dostali do úzkých. Proto vyzývám českou vládu, aby dohodu v současné podobě odmítla ratifikovat, dokud nedojde ke sladění našich přísných pravidel s těmi jihoamerickými. Smlouvě se už nyní přezdívá „krávy za auta“. Rozumím, že exportéři technologií v ní vidí příležitost k expanzi, ale je to za cenu obětování našeho zemědělství, které je – musím to zopakovat – na vysoké úrovni, produkuje kvalitní potraviny a je šetrné k přírodním zdrojům. To skutečně chceme?

■ Je tedy v prvovýrobě nějaká komodita, která by dokázala udržet ekonomiku podniků?

Stabilní je teď cena mléka, takže podniky, které chovají dojený skot a mají z minulosti zainvestováno, dokážou kompenzovat propad v rostlinné výrobě, který byl letos opravdu značný. Oživení trhu až na drobné změny prostě nenastalo. Přitom právě rostlinná výroba, ať už je to pšenice a další obiloviny, nebo řepka, se vždy prodávala za relativně dobrou cenu a zaručovala zemědělským podnikům určitou jistotu, že je právě tyhle plodiny ekonomicky podrží. K tomu se mohly pouštět do rizikovějších sektorů, jako je ovoce, zelenina, brambory nebo cukrová řepa. To bohužel kvůli neférovým dovozům z Ukrajiny padlo a politici Ukrajině, respektive tamním velkým zemědělským podnikům vlastněným cizím kapitálem pomáhají na úkor svých zemědělců.

V určité nejistotě žijeme i stran dotačních podmínek. Přestože z médií slyšíme fráze o deregulaci, debyrokatizaci, snižování administrativy a že zkrátka nebudeme aktivnější než Brusel, v návrhu nařízení vlády k přímým platbám se dále utahují šrouby. Jasno ještě definitivně není ohledně záměru na 65 procentech půdy kvůli erozi omezit hospodaření, což by bylo pro některé plodiny fakticky likvidační. Skutečných erozních událostí je minimum. Máme fungující systém, který půdu chrání, a proto tento takto široce nastavený

> Díky přísným kontrolám je české hovězí maso i další potraviny velmi kvalitní, což se nedá říct o jihoamerické produkci

preventivní režim kritizujeme. Pro zemědělce by to znamenalo, že i na půdách, kde nikdy nebyla skutečná erozní událost, bude třeba využívat technologie pásového setí některých plodin, které se mohou dělat jen s velmi moderní a pokročilou agrotechnikou, která je samozřejmě velmi drahá. A to nás děsí.

■ Tento záměr dlouhodobě odmítáte. Nastal nějaký posun v prosazování vašich argumentů?

Je nám jasné, že ministr zemědělství to vnímá hlavně ze svého pohledu politika, který potřebuje společnosti prodat úspěch v ochraně zemědělské půdy. Jenže data mluví jinak, než si laik může myslet. Čeští zemědělci jsou ve srovnání se zbytkem Evropy na vysoké úrovni, více než na třetině půdy využívají principů precizního zemědělství a jinde se hospodaří s cílem udržet základní výrobní prostředek, tedy půdy v co nejlepším stavu.

> Obchodní kontakty s jihoamerickými státy neodmítáme, ale dohody musí být uzavřeny na férovém základě

Stále si myslíme, že by se povinnost využít půdoochranné technologie měla vztahovat jen na tzv. silně ohrožené plochy s největším rizikem a pro zbytek by byla doporučená. Jde o zhruba 60 tisíc hektarů v Česku, oproti 1,2 milionu hektarů s různou mírou ohrožení. Pokud se objeví erozní událost, pak je teprve nasnadě zemědělce sankcionovat. Pokud se tam nikdy žádná erozní událost neobjevila a je nepravděpodobné, že se kdy objeví, pojďme zemědělce nechat, ať si o způsobu hospodaření rozhodnou sami. Jsem přesvědčený, že za těchto podmínek bude půda chráněná už z toho důvodu, že takový systém bude pro zemědělce motivační. Nevidím důvod, proč jít nad rámec Evropské unie, což ostatně ministři zemědělství a financí opakovaně deklarovali, že dělat nechtějí. Navíc dosud nebyla spočítána finanční náročnost jak na straně zemědělců, tak na kontrolní straně státu.

■ Mediálním prostorem také hýbe petice zemědělců a jimi podaná ústavní stížnost kvůli diskriminačnímu rozdělení dotací. Jak se na to dívá Agrární komora?

S touto skupinou jsme ve spojení a dlouhodobě jejich aktivitu podporujeme. Na vysvětlení. Zemědělci, kteří jsou podílníky například ve družstvech, se obrátili na Ústavní soud ČR kvůli současnému způsobu rozdělení dotací, protože pokud by hospodařili samostatně na řekněme 100 hektarech, tak jsou tzv. malí a dostanou vyšší úroveň dotací. Ovšem tím, že se spojili do větších podnikatelských uskupení a deset jich již má tisíc hektarů, tak se je naše vláda rozhodla poškodit zkrácením podpor. Vládnoucí koalice již vloni přenastavila tzv. redistributivní platbu na extrémní 23procentní výši podílu obálky přímých

> Protierozní opatření je typický příklad, kdy jde Česko nad rámec toho, co po nás vyžaduje EU

plateb, přičemž evropský průměr se pohybuje na úrovni 10 až 12 procent. Vláda tím znehodnocuje majetek drobných vlastníků, kteří do dotačního systému vstoupili za určitých podmínek a byli motivováni ke sdružení se do větších celků. Proti zmíněným parametrům redistributivní platby, které nemají v Evropě obdoby, ostatně protestovaly v ulicích Prahy i na silnicích po celé republice tisíce zemědělců. Podniky a družstva především střední velikosti, řekněme od 500 přes 1000 po 2500 hektarů, přišly o podpory, trh je v propadu a jejich ekonomika se propadá. Ostatně i to je důvod, proč nyní dochází k masivním přeprodejům majetku a vstupu silných hráčů do zemědělství. Když vláda sáhla na majetek těchto zemědělců jen proto, že politicky nejsou takzvaně v kurzu, je jen otázkou, kdo bude další. Nicméně rádi bychom věřili, že Ústavní soud ČR se dokáže oprostit od populismu a předvolebních šarvátek na politické scéně.

■ Myslíte, že se podaří dosáhnout změny postoje vládní koalice v této době? Parlamentní volby se blíží. Když ne, co se stane?

Naše argumenty jsou racionální a opakujeme je pořád dokola. Jen loni se výkon sektoru propadl o 58 %. Až budeme mít data za rok 2024, ukážou s největší pravděpodobností další masivní pokles. To se děje i jinde. Tady se nicméně zvýšila daň z nemovitostí, stát zemědělcům na státní půdě nad úroveň inflace a tržní ceny navyšuje pachtovné, k zemědělcům téměř dennodenně chodí inspekční orgány a hledají si důvody, proč udělit sankce. Zkrátka nemáme pocit, že by vláda zemědělství vnímala jako strategický sektor, ale spíš jako dojnou krávu, kterou té další vládě, ať už bude jakákoliv, přenechá v dosti žalostném stavu a nebude snadné ji dostat zpátky do formy.

Stranu připravil Václav Tuček

Partnerem stránky je

AGRÁRNÍ KOMORA České republiky

PR6838